

др Милан Шкулић
редовни професор
Правног факултета
Универзитета у Београду

Примена васпитних налога
основни кривичнопроцесни аспекти
уз осврт на ЗМ уопште и планиране
новеле

Васпитни налози

- Уопште о Закону о малолетницима
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника је врло солидан и модеран закона, али се он свакако може још иновирати и учинити бољим, што је у правно-техничком смислу, могуће учинити на *два начина*:
  - доношењем Закона о изменама и допунама тог закона или
  - доношењем потпуно новог закона у овој области.
- зашто “потпуно” нови закон ?

Васпитни налози

■ **циљ презентације**

- сажето приказати основне могуће и потребне измене и допуне Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица
- фокусирати се на основне кривичнопроцесне аспекте васпитних налога
- *de lege lata*
- *de lege ferenda*

Васпитни налози

- промена наслова закона
- зашто ?
- садашњи наслов је погрешан
- питање није суштинско, али
- није у питању *кривичноправна заштита*
- ... заштити малолетних лица у кривичном поступку...

Васпитни налози

- **Општи циљ поступка према малолетнику**
- Уношење декларативне норме на самом почетку закона, у складу са Европским правилима. Реч је о тзв. „нормативној козметици“, али је она изузетно значајна за стране експерте и помаже бољој оцени закона усклађеног са „европским правним тековинама“

Васпитни налози

- циљ или примена кривичне санкције или невођење кривичног поступка ...
- Одредбе овог закона примењују се тако да се у законито и правично спроведеном кривичном поступку, малолетном учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција која обезбеђује остваривање његовог најбољег интереса, или да се такав интерес малолетника оствари, невођењем кривичног поступка према њему, односно обуставом већ покренутог поступка према малолетнику онда када то налажу разлози целисходности, када се такво кривично неговање малолетника или таква обустава поступка према њему, може условити испуњавањем одређених обавеза од стране малолетника, а што се чини:

Васпитни налози

- уз поштовање људских права и основних слобода, које за малолетнике не смеју бити мање од оних које имају пунолетни учиниоци кривичних дела;
- уз уважавање најбољих интереса малолетних учинилаца, водећи рачуна о тежини кривичног дела, зрелости малолетника, степену развоја, способностима, склоностима и другим битним личним околностима;

Васпитни налози

- без дискриминације по било ком основу, попут расе, пола, боје коже, језика, религије, сексуалног опредељења, политичког и другог мишљења, националног и социјалног порекла, имовног стања или другог својства;
- уз уважавање права малолетних учиниоца да своје мишљење слободно изразе, непосредно или преко заступника, односно одговарајућег органа, као и да се њихово мишљење узме у обзир у стварима и поступцима прописаним овим законом;
- уз избегавање одређивања притвора и других ограничења личне слободе малолетника, као и уз одређивање притвора, само када је неопходан, када се не може заменити другим блажим мерама и у најкраћем могућем трајању;
- итд.
- декларативна норма, али ...

Васпитни налози

- питање за размишљање ... Да ли ?
- дете или малолетник ...
- свима потпуно јасно, осим ...
- питање брисања васпитних мера
- могуће је брисање казне, али не и васпитне мере...
- нелогично ...

Васпитни налози

- **Могуће и потребне измене и допуне у делу који се односи на поступак**
- две врсте кривичнопроцесних одредби
- кривични поступак *према* малолетнику
- кривични поступак у којем се појављује оштећено дете/малолетно лице
- *ratio legis*
- Усклађивање са Закоником о кривичном поступку – пре свега у односу на фазе поступка (сада предистражни поступак уместо преткривичног поступка), те промењене улоге службених актера поступка у појединим процесним стадијумима;
- принцип специјализације ...

Закон о малолетницима

- проблем стварне надлежности
- вероватно враћање на раније решење...
- у првом степену би зависно од тежине к.д. били надлежни било основни, било виши судови ...
- зашто ? ...
- повезано са неким “ширим” питањима и општим правилима о стварној и месној надлежности кривичних судова ...
- лакше за малолетнике, а боље за стварање “правосудног подмлатка”...
- скоро све садашње судије за малолетнике почели као судије општинских/основних судова
- исто важи и за заменике јавних тужилаца...

Васпитни налози

- Ширење могућности за условљени опортунитет кривичног гоњења, а нарочито у вези васпитних налога –
- уводи се обавеза јавног тужиоца да у одређеним случајевима обавезно и официјелно преиспитује могућност поступања по опортунитету кривичног гоњења;

Васпитни налози

- Када јавни тужилац за малолетнике прими кривичну пријаву према малолетнику, која се односи на кривично дело за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година (алтернатива до **осам година**),
- испитаће по службеној дужности да ли постоји могућност поступања у складу са чланом .... став .... овог закона, о чему ће сачинити службену белешку.

Васпитни налози

- Увођењем *официјелне дужности* јавног тужиоца за малолетнике да увек када у законском смислу, тј. с обзиром на тежину кривичног дела које је у питању, долази у обзир поступање према *начелу опортунитета кривичног гоњења* у односу на малолетника, официјелно испита такву могућност, те то констатује својом службеном белешком, омогућава се
- с једне стране, да јавни тужилац за малолетнике не поступа сувише рутински и овлаш у односу на ово важно питање, док се тако
- с друге стране, ствара и део неопходних услова за ширу примену начела опортунитета кривичног гоњења у поступку према малолетницима, а нарочито у његовом условљеном виду, тј. уз примену *васпитних налога*.

Васпитни налози

- У Предлогу Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и заштити малолетних лица у кривичном поступку (члан 9), предвиђени су следећи васпитни налози:
- 1) поравнање са оштећеним како би се измирењем малолетника са оштећеним, накнадом штете, радом малолетника или на други начин у целини или делимично отклониле последице кривичног дела;
- 2) редовно похађање школе или редовно одлажење на посао;
- 3) обављање, без накнаде, послова социјалног, хуманитарног, комуналног или еколошког садржаја;
- 4) похађање курсева или припрема и полагање испита којима се проверава одређено знање;
- 5) укључивање у одређене спортске активности;

Васпитни налози

- 6) подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од злоупотребе алкохолних пића или употребе забрањених психоактивних контролисаних супстанци;
- 7) укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи, саветовалишту или другој овлашћеној организацији.
- У питању су норме које су усклађене са напредним европским и светским тенденцијама, тј. у погледу шире примене тзв. диверзионих механизма у односу на малолетне учиниоце кривичних дела.
- Чланом 11 Предлога Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и заштити малолетних лица у кривичном поступку се адекватније него до сада, када је то било препуштено подзаконској регулативи уређују евиденција и статистика васпитних налога.

Васпитни налози

- У Закону је проширено дејство начела опортунитета кривичног гоњења.
- Ново решење је веома слично сада постојећем уз проширење (што се чини целисходним,
- нарочито са становишта праксе, која на пример, указује на проблем тешке крађе итд.), могућности поступања по опортунитету кривичног гоњења и када се ради о кривичним делима тзв. средње тежине, тј. до осам година затвора (сада је до пет година затвора).

Закон о малолетницима

- Укидање припремног поступка према малолетнику и претварање те некадашње прве фазе овог поступка у класичан првостепени поступак, када се ради о кривичним делима одређене тежине
- Суштина је да се све радње које су потребне обаве у предистражном поступку, што ће захтевати одређене норме које прецизирају положај малолетника у том процесном стадијуму, а суштина је да се према малолетнику не може водити јавно-тужилачка истрага.

Закон о малолетницима

- Као и раније, решењем судије за малолетнике поступак би се могао обуставити, било из разлога нецелисходности кривичног гоњења, било када постоји било који разлог за ослобађајућу или одбијајућу пресуду у општем кривичном поступку, било када је судија за малолетнике, малолетнику изрекао одређену кривичну санкцију.
- То мора бити кривична санкција која није заводска, а ако је јавни тужилац за малолетнике предложио заводску кривичну санкцију, или је (алтернатива) судија за малолетнике оценио да долази у обзир изрицање такве кривичне санкције (заводске), тада судија за малолетнике када у потребно мери разјасни чињенично стање, предмет износи пред веће за малолетнике, чији је састав исти као и до сада, али са том **битно разликом**, што том *већу председава други судија за малолетнике, а не онај који је води претходну фазу поступка.*

Закон о малолетницима

Одлуке ЕСЉП које се односе на проблем учествовања истог судије у различитим процесним фазама поступка према малолетнику

Адамкиевич против Пољске (Adamkiewicz v. Poland. Application No. 54729/00, Date of Judgment: 02/03/2010)

начело функционалног спајања припремног поступка и фазе суђења

Како то питање решити код нас ?

Закон о малолетницима

- *две основне процесне ситуације:*
- као и до сада, исти судија за малолетнике требало би да води припремни поступак према малолетнику, те потом буде и председник већа за малолетнике, уколико се даљи ток тог поступка буде одвијао *у седници већа*. То значи да би тада, било могуће изрицање једино васпитних мера које нису заводског карактера.
- Обрнуто, уколико се након завршеног припремног поступка према малолетнику, *одржава главни претрес* који сходно законском решењу може резултирати изрицањем казне малолетничког затвора или заводске васпитне мере, било би адекватно да судија за малолетнике који је водио припремни поступак, не буде члан тог већа за малолетнике. Он би у таквој ситуацији, био апсолутно изузет у односу на даљи ток кривичног поступка, слично као што такво правило важи у погледу судије у општем кривичном поступку, који онда када је водио истрагу, не може бити члан већа у истом кривичном предмету.

Закон о малолетницима

- Поступак пред судијом за малолетнике може алтернативно да буде:
- 1) једини стадијум првостепеног кривичног поступка према малолетнику, тј. у исто време *почетна* и *завршна* фаза поступка према малолетнику и која се окончава одлуком која представља крај првостепеног поступка или
- 2) први, односно почетни стадијум првостепеног кривичног поступка према малолетнику, који представља одговарајућу припрему за следећи првостепени процесни стадијум – поступак пред већем за малолетнике, а који се, како је то прописано у Нацрту Закона, мора одржавати искључиво у форми главног претреса и сходном применом правила прописаних у Законику о кривичном поступку (што значи и уз одређене рационалне изузетке), која се односе на одржавање главног претреса у општем кривичном поступку

Закон о малолетницима

Начело истине у кривичном поступку према малолетницима

Истина више није “модерна”, али ...

- Суд и државни органи који учествују у кривичном поступку према малолетнику, дужни су да истинито и потпуно утврде чињенице које су од важности за доношење законите и правичне одлуке.
- Без обзира што нови ЗКП више сасвим неоправдано девалвира начело истине у кривичном поступку, потребно је, баш из разлога заштите најбољег интереса малолетника, у будућем Закону о малолетничком правосуђу, односно у изменама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, реafirмисати начело истине на начин који је и иначе типичан за континентално-европске кривичне поступке.
- исто/слично и у “најадверзијалнијим” кривичним поступцима ...

Закон о малолетницима - Васпитни налози

ЗАКЉУЧАК

ЗМ као један од најбоље "оцењених" закона (искуства са пројектом из Грајсфалда – Валенсија, Верона, Гдањск, Рошток...

доследно задржати све добре норме нашег садашњег система ...

унапредити оно што је већ добро ...

поправити оно што је мање добро...

васпитни налози само и ако је неопходно ...

безусловни опортунитет има предност у односу на условљени, а условљени у односу на кривични поступак ..., али ...

јачање специјализације

зашто ... јер *сви закони колико вреде људи који их примењују ...*

професор др Милан Шкулић

ХВАЛА НА ПАЖЊИ